

Бесіди з БЖ у 5-11 класах

Найбільшою радістю й безмежним щастям для кожної сім'ї є діти. Вони — саме та постійна турбота, заради якої ми живемо та працюємо. Діти є нащадками і продовжувачами нашого роду — хай йому не буде переводу, а отже, вони — майбутні країни, потенціал її розвитку. Один маловідомий автор колись сказав: «Діти — це частина суспільства, яку найбільше фотографують і найменше слухають». Ми вже звикли, що на вулицях та дорогах, поблизу шкіл висить знак «Обережно — діти!», що зазвичай стосується водіїв. Але жорстокі реалії сьогодення показують, що такі щити мають стояти це лише вздовж вулиць та доріг, а всюди, де на дітей чатує небезпека. Щоправда, напис міг би бути трохи іншим — «Бережіть дітей!», адже останніми роками зріс травматизм зі смертельними наслідками в побуті, на відпочинку, за межами школи взагалі. Частішають самогубства. Крім цього, діти гинуть унаслідок нещасних випадків, пожеж, отруєнь, ураження електричним струмом, випадкових падінь, під час лікування.

Стрімка урбанізація та індустріалізація, різке зростання народонаселення в багатьох країнах світу, інтенсивна хімізація сільського господарства порушили біологічний кругообіг речовин у природі, унаслідок чого почалося швидке її руйнування. Це поставило під загрозу здоров'я і життя сучасного й майбутнього поколінь, подальше існування людської цивілізації.

Людству почала загрожувати небезпека повільного вимирання внаслідок безперервного погіршення стану навколишнього середовища, а також вичерпання природних ресурсів. Інколи здається, що призначення людини полягає в тому, щоб знищити свій рід, попередньо зробивши земну кулю непридатною для життя.

Усі цінності Землі — ніщо порівняно з людським життям, унікальним явищем у всесвіті, допоки ми достовірно не знаємо, чи існує щось подібне. А дитячому життю ціни взагалі не існує, та й існувати це може, бо якщо не вберегти нащадків — загине весь рід людський.

Ми, дорослі, повинні вчити дітей, як їм жити у світі, який ми створили та передаємо у спадок.

У світі прекрасному, але, чесно кажучи, не настільки безпечному, як хотілося б. Хай же будуть вони мудрішими від нас і не повторюють наших помилок.

Лі ми, громадяни України, які вже постраждали від Чорнобильської катастрофи та на яких чекають у майбутньому екологічні лиха, не повинні бути байдужими до себе й до того, що відбувається довкола нас. Якщо кожен уміло виплутається з біди і навчить робити це когось іще — ми виконаємо свій громадянський обов'язок перед собою, суспільством, державою. Бо ж, маючи знання з технічного рятівної справи, знаючи, як на практиці скористуватись ними, передаючи свій досвід іншим, ми насамперед учимося передбачувати екстремальні ситуації, а також не створювати їх своїми діями та запобігати їм.

Сьогодні проблема безпеки дитини, її вміння захистити себе в навколишньому середовищі була й залишається наріжним і актуальним питанням у системі виховання й освіти нашої молоді, адже відомо, що особливо в літній період близько 50% дітей залишаються в домівках самі. Саме тоді виникає небезпека травм, стресів, психологічних надломів, а то й втрати найдорожчого — життя.

Дитячий дорожньо-транспортний травматизм (ДТТ) — одна з найважливіших державних проблем, які слід розглядати не лише в медичному, але й у соціальному аспекті. Травма та її наслідки загрожують здоров'ю і життю дітей, позначаються на сімейних відносинах, працездатності батьків, родичів.

Головними причинами ДТТ є невміння дітей поводитися на вулиці, недисциплінованість, відсутність звички постійно остерігатися транспорту, бездоглядність дітей під час дозвілля, а також дорогою до школи й назад, незнання або недостатнє знання правил дорожнього руху.

Серед постраждалих переважають діти молодшого шкільного віку, найбільше — хлопчики (75%). Майже половина всіх подій трапляється після занять у школі та у вихідні дні. Різко зростає кількість травм і під час шкільних канікул, коли на дорогах з'являється багато велосипедів, мотоциклів, скутерів.

Транспортний травматизм супроводжується значною кількістю важких ушкоджень і навіть летальних випадків.

Причиною транспортних аварій у 72,7% випадків є недотримання дітьми правил дорожнього руху, у 15,7% — порушення правил поведінки на вулиці та в громадських місцях.

Серед небезпечних видів транспорту на першому місці перебуває автомобіль (40%), на другому — мотоцикл, мопед, скутер (37 %), на третьому — велосипед (13 %).

Дитячий травматизм відносно травматизму дорослого населення становить 22 % й останніми роками тенденції до його зниження не передбачається. 3-поміж усіх видів травматизму дорожньо-транспортний посідає одне з перших місць. У зв'язку з цим профілактиці дорожньо-транспортного травматизму надається особливого значення.

Одним із головних завдань профілактики дорожньо-транспортного травматизму в дітей є виховання в них організованості й дисциплінованості на дорозі. З цією метою в середніх загальноосвітніх навчальних закладах України було створено дружини юних інспекторів дорожнього руху, головною метою діяльності яких є формування в учнів дорожньої моралі та культури поведінки на дорозі. А дотримання правил безпечної поведінки на вулицях і дорогах, урешті-решт, має стати для дітей повсякденною звичкою.

Ми, дорослі, повинні усвідомлювати важливість цієї справи — роботи з дітьми. Ми маємо зробити все можливе для того, щоб надзвичайних ситуацій у житті кожного з нас було якомога менше, а якщо вони все-таки виникли, то наслідки від них були б мінімальними. Щоб ми бачили своїх дітей лите усміхненими та щасливими. Ми повинні пам'ятати, що в кожній пролитій крапельці дитячої крові — провина дорослих, бо це саме ми не пояснили, не простежили, не зупинили.

Велика кількість нещасних випадків, що трапляються з дітьми в урочний та позаурочний час, загибель і травматизм учнів через необачне та безпечне поводження на дорогах, на воді, з пожежонебезпечними, вибуховими та іншими речовинами, вимагають від педагогічних працівників більш сумлінної та відповідальної роботи. У загальноосвітніх навчальних закладах обов'язково проводяться навчання з питань охорони життя та здоров'я, пожежної, радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, запобігання дитячому травматизму. Ці теми входять до курсу навчальних предметів «Основи безпеки життєдіяльності», «Основи здоров'я і фізична культура», «Основи здоров'я», навчального курсу «Захист Вітчизни» (медико-санітарна підготовка), а також мають обговорюватися на виховних, класних годинах, у позакласних заходах, під час роботи гуртків та заходів.

Комплекс бесід (занять) із запобігання дитячому травматизму має на меті дати школярам знання, уміння, переконання, необхідні кожній людині для збереження життя і здоров'я, надання першої допомоги потерпілим. Учні повинні бути підготовлені до дій у небезпечних ситуаціях, знати способи запобігання їм, навчатися берегти своє здоров'я.

Бесіди (заняття) мають практичну спрямованість, ураховують сприймання дітьми навчального матеріалу в різних формах (ділова гра, ситуаційні завдання, круглий стіл тощо). Для проведення окремих занять доцільно залучати представників медичних установ, ДАІ, закладів пожежної охорони тощо.

Запис про проведення бесід (занять) робиться в класному журналі та щоденниках учнів.

Обов'язковими є такі сторінки класного журналу:

- ◆ бесіди (заняття) із запобігання дитячому травматизму;
- ◆ додаткові бесіди із запобігання дитячому травматизму.

Запобігання дитячому травматизму — одна з найактуальніших проблем сучасності. Саме ми, дорослі, повинні створити безпечні умови для життєдіяльності наших дітей, сформувати в них навички безпечної поведінки та вміння передбачати наслідки небезпечних розваг.

Ми пропонуємо матеріали для проведення учителями бесід з «Основ безпеки життєдіяльності», «Основ здоров'я» і класними керівниками 5-11-х класів бесід про здоров'я, профілактику захворювань і отруєнь та правила безпеки поведінки на воді й кризі, безпеку користування газом, електробезпеку, пожежну безпеку, безпеку поведінки з вибухонебезпечними предметами.

На сайті подано матеріали для бесід і позакласних заходів з усіх видів дитячого травматизму. Наведено запитання й завдання, що можуть урізноманітнити цю роботу. Пам'ятки та інструктажі можна використовувати по-різному: записати до щоденників або надрукувати й роздати учням перед осінніми, зимовими, весняними, й обов'язково — літніми канікулами. Під ними можуть ставити підписи класний керівник, учитель, який проводить інструктаж, та учні. До деяких тем подано контрольні запитання, завдання, тести, загадки, вірші, ситуаційні задачі, а також цікавинки, до підсумкової бесіди з правил дорожнього руху — ігри.

У додатках наведено матеріали, що не охоплюють тематики бесід.

Додаток 1

Циклограма проведення комплексу бесід (занять)

**із запобігання дитячому травматизму
класними керівниками 5-11-х класів**

№ з/ п	Зміст бесід (занять)	Кількість годин											
			Разо м	Місяці навчального року									
				9 0	1 1	1 1	1 2	1 1	2 1	3 1	4 1	5 1	
1	Правила дорожнього руху	10	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	Правила протипожежної безпеки	10	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
3	Запобігання отруєнням	2	—	1									1
4	Правила безпеки під час користування газом	4		1		1	1			1			
5	Правила безпечного поводження з вибухонебезпечними предметами	6	1	1		1				1	1	1	1
6	Правила безпеки на воді	5	1	—	1	1	—	—	1	—			1
7	Правила безпеки користування електроприладами, під час поводження з джерелами електроструму	4			1		1					1	1
	Разом годин	41	5	5	4	6	4	2	5	4			6

**Тематика бесід (занять)
із запобігання дитячому травматизму**

1. Правила дорожнього руху

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Організація дорожнього руху. Правосторонній, односторонній, двосторонній рух. Правила безпеки під час переходу вулиці. Наземний, надземний, підземний переходи	Вересень
2	Типи перехресть (регульовані, нерегульовані). Правила переходу дороги на перехрестях	Вересень
3	Правила переходу вулиці після висадки з транспорту	Жовтень
4	Дорожні знаки	Листопад
5	Дорожня розмітка	Грудень
6	Рух за сигналами регулювальника	Січень
7	Пасажир у автомобілі	Лютий
8	Основні види ДТП. Поведінка під час ДТП	Березень
9	Безпека руху велосипедиста	Квітень
10	Підсумкове заняття з ПДР	Травень

2. Правила протипожежної безпеки

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Вогонь — друг; вогонь — ворог. Причини виникнення пожеж, їх наслідки	Вересень

2	Дії під час виникнення пожеж у багатопверховому будинку, приватному будинку. Способи захисту органів дихання від чадного газу	Жовтень
3	Правила експлуатації побутових нагрівальних, електричних та газових приладів	Листопад
4	Пожежонебезпечні речовини та матеріали. Пожежна безпека під час поводження із синтетичними, горючими, легкозаймистими матеріалами та речовинами	Грудень
5	Пожежонебезпечні об'єкти. Новорічні свята: Новорічна ялинка, електричні гірлянди; небезпека використання відкритого вогню (свічки, бенгальські вогні тощо). Користування печами, камінами	Грудень
6	Правила пожежної безпеки у вашому домі. Гасіння пожежі у квартирі на початковій стадії загоряння. Правила поводження під час пожежі	Січень
7	Запобігання виникненню пожеж від електричного струму та правила гасіння таких пожеж. Дії учнів під час пожежі	Лютий
8	Домедична допомога постраждалим від пожеж. Шкідливість і небезпечність тютюнопаління	Березень
9	Головні правила пожежної безпеки під час відпочинку в лісі	Квітень
10	Підсумкове заняття. Протипожежна безпека	Травень

3. Запобігання отруєнням

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Поширення отруєнь грибами, рослинами та їх насінням. Профілактика харчових отруєнь	Жовтень
2	Запобігання отруєнням хімічними речовинами	Травень

4. Правила безпеки під час користування газом

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
-------	---------------	--------

1	Загальні відомості про природний та зріджений газ	Жовтень
2	Правила безпечного користування побутовими газовими приладами: котлом, пічкою, запальничкою тощо	Грудень
3	Дії населення в разі виявлення запаху газу	Січень
4	Ознаки отруєння. Запобігання отруєнню чадним газом. Домедична допомога в разі отруєнь	Березень

5. Правила безпеки під час поводження з вибухонебезпечними предметами

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Види боєприпасів, методи їх розпізнавання. Небезпечні предмети (знахідки) та дії в разі їх виявлення	Вересень
2	Правила поводження з ВВП, невизначеними предметами та речовинами	Жовтень
3	Запобігання дитячому травматизму від ВВП побутового призначення: піротехнічних засобів, горючих і легкозаймистих речовин	Грудень
4	Вогнепальна зброя — не забавка. Небезпечність виготовлення та випробування вибухових пакетів, користування мисливськими рушницями	Березень
5	Заходи безпеки під час збирання металевого брухту. Правила дії під час виявлення ВВП	Квітень
6	Підсумкова бесіда. Обережність дітей під час літніх канікул — запорука життя та здоров'я	Травень

6. Правила безпеки на воді

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Вступ. Уміння триматися на воді — запорука безпеки. Особливості купання в морі, річці, ставку	Вересень
2	Допомога потопальнику. Рятувальні прийоми та засоби надання першої долікарської допомоги потерпілому	Листопад

3	Правила поведінки на льоду. Надання допомоги потерпілому на воді взимку	Грудень
4	Правила безпечної поведінки на воді та біля води	Березень
5	Дія води на організм людини. Як правильно купатися	Травень

7. Правила безпеки користування електроприладами, поводження з джерелами електроструму

№ з/п	Зміст заняття	Місяць
1	Поняття про джерела струму, їх небезпечність для життя та здоров'я людини	Листопад
2	Правила поводження з побутовими електроприладами: праскою, холодильником, пральною (швацькою) машиною, електроплитою тощо	Січень
3	Правила поведінки в разі виявлення обірваного електричного дроту	Квітень
4	Правила поведінки поблизу електрощитової, лінії електропередач	Травень